

Кубаєнко А. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»

ПРЕВЕНТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА МЕХАНІЗМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ

У статті здійснено комплексний науково-правовий аналіз превентивної діяльності органів поліції України в умовах воєнного стану як ключового інструменту забезпечення публічної безпеки, правопорядку та соціальної стабільності. Обґрунтовано, що трансформація безпекового середовища, зумовлена воєнним станом, внутрішніми переміщеннями населення, зростанням соціальної напруги та появою нетипових загроз, істотно змінює зміст, форми й пріоритети превентивної діяльності поліції, формуючи підвищені вимоги до її адаптивності, системності та правової визначеності.

На основі аналізу річних звітів Національної поліції України за 2022–2024 роки виявлено основні тенденції розвитку превентивної діяльності, зокрема посилення громадоорієнтованої моделі поліцейської діяльності, розширення інфраструктури поліцейських станцій, упродовження цифрових та аналітичних інструментів управління ризиками, а також інституціоналізацію міжвідомчої взаємодії у сфері публічної безпеки. Доведено, що ефективність превенції у воєнних умовах визначається не окремими заходами, а інтеграцією правових, організаційних, управлінських і аналітичних механізмів на національному та локальному рівнях.

Значну увагу приділено теоретико-правовому осмисленню превентивної функції поліції, аналізу принципів, повноважень і моделей її реалізації, а також оцінюванню наукових підходів до правового регулювання, стратегічної превенції та критеріїв результативності. Обґрунтовано доцільність переходу від переважно кількісних показників оцінювання до комплексних індикаторів, орієнтованих на стійкість безпекового середовища, рівень довіри населення та запобігання повторюваності правопорушень.

Сформульовано авторські висновки та пропозиції щодо вдосконалення превентивної діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану та поствоєнного відновлення, зокрема шляхом розроблення єдиної концепції превенції, систематизації нормативного регулювання та розвитку спеціалізованих превентивних напрямів як довгострокового стратегічного чинника стабільності публічної безпеки.

Ключові слова: превентивна діяльність, Національна поліція, воєнний стан, публічна безпека, профілактика правопорушень, міжвідомча взаємодія, ризик-орієнтований підхід, ефективність поліцейської діяльності.

Постановка проблеми. Функціонування органів поліції України в умовах воєнного стану відбувається за якісно нових підвищених загроз, правових та соціальних обставин, що істотно впливають на зміст, форми та результати їх превентивної діяльності. Зміна безпекового середовища, тривала нестабільність, внутрішні переміщення населення, зростання рівня соціальної напруги та поява нетипових загроз публічній безпеці об'єктивно ускладнюють реалізацію превентивної функції поліції, висуваючи до неї підвищені вимоги щодо адаптивності, ефективності та правової визначеності.

В умовах воєнного стану превентивна діяльність органів поліції набуває багатовектор-

ного характеру, поєднуючи класичні завдання профілактики правопорушень із функціями забезпечення режимних обмежень, участі у територіальній обороні, протидії диверсійним і інформаційним загрозам, контролю за обігом зброї та підтримання публічного порядку в умовах обмежених ресурсів. Така трансформація обумовлює необхідність перегляду традиційних підходів до організації превенції, які переважно орієнтовані на мирний час і не завжди відповідають умовам підвищеної небезпеки.

Водночас правове регулювання превентивної діяльності поліції в період воєнного стану характеризується певною фрагментарністю, що ускладнює формування єдиних стандартів застосування

превентивних заходів та їх оцінювання. Практика засвідчує наявність дисбалансу між потребою у швидкому реагуванні на загрози та необхідністю дотримання принципів законності, пропорційності й поваги до прав людини, що створює додаткові ризики для легітимності поліцейської діяльності.

За таких умов особливої актуальності набуває наукова проблема розроблення сучасних механізмів підвищення ефективності превентивної діяльності органів поліції, адаптованих до умов воєнного стану та поствоєнного відновлення. Відсутність комплексних наукових досліджень, спрямованих на інтеграцію правових, управлінських та аналітичних інструментів превенції, зумовлює потребу у ґрунтовному осмисленні сучасних викликів та формуванні ефективної, стійкої й правомірної моделі превентивної діяльності поліції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика превентивної діяльності органів поліції посідає вагомe місце в сучасних наукових дослідженнях, у межах яких розглядаються теоретичні, адміністративно-правові та організаційні засади її реалізації. У працях І. В. Беспалого, Л. Ю. Величка, О. В. Джафарової, А. О. Іванова, І. В. Іщенко, В. С. Сулацького та ін. здійснено аналіз змісту превентивної функції поліції, її принципів, правових підстав та місця в системі публічної безпеки. Організаційні аспекти діяльності підрозділів превенції, а також питання оцінювання ефективності їх роботи висвітлено у дослідженнях О. О. Бочкового та Д. В. Кіблика. Вплив воєнного стану на превентивну діяльність поліції, проблеми міжвідомчої взаємодії та забезпечення правопорядку в умовах підвищених ризиків розкривають А. О. Іванов та О. В. Крижановська. Компаративно-правовий вимір представлений у працях О. Р. Сокола та В. С. Машенко. Разом із тим наявні дослідження потребують подальшого узагальнення для формування комплексних механізмів підвищення ефективності превентивної діяльності поліції у воєнний та поствоєнний періоди.

Постановка завдання. Метою статті є комплексний науково-правовий аналіз сучасних викликів превентивній діяльності органів поліції України та обґрунтування ефективних механізмів підвищення її результативності в умовах воєнного стану та поствоєнного відновлення, з урахуванням трансформації безпекового середовища, вимог законності, дотримання прав і свобод людини, а також сучасних управлінських і організаційних підходів до діяльності правоохоронних органів.

Виклад основного матеріалу. Порівняльний аналіз річних звітів Національної поліції України за 2022–2024 роки відображає цілеспрямовану трансформацію превентивної діяльності в умовах воєнного стану, що проявляється у зміні пріоритетів поліцейської діяльності, розширенні інструментарію профілактики та адаптації організаційних моделей до підвищених безпекових ризиків. У зазначений період превенція дедалі більше набуває системного характеру та виходить за межі переважно реактивної моделі поліцейської діяльності, орієнтуючись на раннє виявлення загроз, роботу з причинами правопорушень і мінімізацію їх негативних наслідків для суспільства [1; 2; 3].

По-перше, у 2022–2024 роках превентивна діяльність набуває виразно громадоорієнтованої спрямованості через нарощування кадрового потенціалу та охоплення територіальних громад проектом поліцейський офіцер громади. У звіті за 2022 рік зафіксовано підготовку 1118 поліцейських офіцерів громади, які здійснювали службу діяльність у 623 територіальних громадах, що засвідчує визначення громадоорієнтованої моделі поліцейської діяльності як одного з ключових інструментів превенції в умовах воєнного стану [1]. Наступного року відбулося подальше розширення охоплення територіальних громад і посилення кадрового потенціалу, що підтверджує послідовність управлінського курсу на децентралізацію превентивної діяльності та її фокусування на локальному рівні [2]. За підсумками 2024 року впровадження моделі «поліцейський офіцер громади» набуло системного характеру: 1883 офіцери забезпечували превентивну діяльність у 974 громадах, що становить 66% від їх загальної кількості та переконливо підтверджує ефективність управлінського рішення щодо перенесення основного акценту превенції на рівень територіальних громад [3].

Вказана динаміка свідчить, що ефективність превентивної діяльності в умовах воєнного стану зумовлюється спроможністю поліції підтримувати постійну комунікацію з населенням, своєчасно виявляти потенційні конфліктні ситуації, здійснювати індивідуалізовану профілактичну роботу та забезпечувати належну міжвідомчу координацію на місцевому рівні.

По-друге, простежується розвиток інфраструктури превентивних послуг через мережу поліцейських станцій як інструмент підвищення доступності поліції. Станом на 2022 рік мережа поліцейських станцій охоплювала 1031 об'єкт, при цьому 170 нових станцій було введено в експлуатацію.

платуацію протягом року, що стало важливим чинником підвищення територіальної доступності поліцейських послуг і посилення превентивної присутності поліції на місцевому рівні [1]. Упродовж 2023 року процес розбудови інфраструктури превентивної діяльності зберіг позитивну динаміку: загальна кількість поліцейських станцій зросла до 1169, що підтверджує послідовність управлінських рішень, орієнтованих на зміцнення локального рівня превенції та скорочення часу реагування на правопорушення [2]. За підсумками 2024 року було зафіксовано найбільш інтенсивний етап розвитку цієї мережі – кількість поліцейських станцій сягнула 1388, з яких 236 розпочали роботу безпосередньо у звітному періоді, створивши додаткові організаційні передумови для уніфікації превентивних практик і посилення взаємодії поліції з територіальними громадами в умовах воєнного стану [3].

Такий розвиток інфраструктури має прямий превентивний ефект через скорочення часу реагування, підвищення доступності комунікації з населенням і спрощення реалізації профілактичних заходів у громадах.

По-третє, матеріали звітів свідчать про посилення значення технологічних інструментів у превентивній діяльності, передусім за рахунок розширення систем відеоспостереження та аналітичних компонентів, що створює підґрунтя для впровадження ризик-орієнтованих підходів до управління публічною безпекою [2; 3]. Така трансформація відображає поступовий перехід від домінування реактивних форм поліцейського реагування до превенції, заснованої на аналізі даних, просторовому моделюванні загроз і оцінюванні ризиків. У звіті за 2024 рік окремо наголошено на зростанні кількості камер із аналітичними можливостями та розширенні інтеграційних рішень, що сприяє більш ранньому виявленню інцидентів, зниженню рівня повторюваності правопорушень і підвищенню керованості сил і засобів поліції [3].

По-четверте, ключового значення набуває забезпечення організаційної стійкості каналів первинного реагування, зокрема модернізація функціонування лінії 102 та гарантування безперервного прийому повідомлень від населення в умовах підвищених безпекових ризиків [2; 3]. Це створює передумови для оперативного реагування, ефективного розподілу сил і засобів та формування інформаційної бази для превенції повторних правопорушень.

Окремим вектором сучасної превенції у 2024–2025 роках виступає протидія правопо-

рушенням у закладах освіти, насамперед булінгу. Аналітика Опендатабот на основі даних Національної поліції свідчить, що за 10 місяців 2025 року органами поліції складено 234 адміністративні протоколи за булінг у закладах освіти, що на 7% більше, ніж за аналогічний період попереднього року; у середньому складалося 33 протоколи на місяць, понад половина справ стосується булінгу, вчиненого малолітніми чи неповнолітніми, а 76% справ вже розглянуто судами [4]. Ці показники підтверджують необхідність інституційної інтеграції поліцейської превенції з освітніми політиками, діяльністю служб у справах дітей і системою психологічної підтримки, що на практиці реалізується через функціонування Служби освітньої безпеки як спеціалізованого превентивного підрозділу, орієнтованого на попередження правопорушень у закладах освіти, раннє виявлення ризиків і впровадження стандартизованих алгоритмів реагування та профілактики.

Аналіз матеріалів річних звітів за 2022–2024 роки дає підстави для науково обґрунтованого висновку, що підвищення ефективності превентивної діяльності органів поліції можливе за умови комплексного поєднання кадрового посилення на рівні територіальних громад, розвитку інфраструктури доступності поліцейських послуг, впровадження цифрової аналітики ризиків, забезпечення організаційної стійкості каналів реагування та функціонування міжвідомчих механізмів профілактики правопорушень у вразливих соціальних середовищах, зокрема в освітній сфері.

Вищенаведене засвідчує, що превентивна діяльність поліції у сучасних умовах формується як багатокомпонентна система, ефективність якої залежить від узгодженості правових, управлінських та інституційних механізмів. Водночас емпіричні дані самі по собі не дають вичерпної відповіді щодо меж, принципів і моделей такої діяльності. Це зумовлює необхідність звернення до теоретико-правового осмислення превентивної функції поліції, її місця в системі публічної безпеки, а також концептуальних підходів до визначення механізмів підвищення ефективності превенції в умовах воєнного стану та поствоєнного відновлення.

Превентивна (профілактична) поліцейська діяльність є системним видом діяльності Національної поліції України, спрямованим на попередження правопорушень шляхом виявлення та усунення їх причин і умов, впливу на ризикові соціальні групи, формування правосвідомої

поведінки громадян і забезпечення безпечного середовища. Вона реалізується через поєднання загальної та індивідуальної профілактики, організаційних, правових і міжвідомчих механізмів [5, с. 11].

Заслуговує на увагу позиція А. О. Іванова, який розглядає превентивну діяльність поліції в умовах воєнного стану як динамічну та адаптивну систему, зорієнтовану на випереджальне реагування на змінені криміногенні загрози. Автор наголошує, що війна істотно трансформує структуру правопорушень і соціальних ризиків, у зв'язку з чим превенція має ґрунтуватися на поєднанні правових, організаційних та аналітичних інструментів. На думку дослідника, ключовим завданням поліції є не лише нейтралізація наслідків правопорушень, а насамперед системний вплив на їх причини й умови, що забезпечує збереження легітимності поліцейської діяльності та підвищення довіри населення навіть за умов підвищеної безпекової напруги [6, с. 141].

Продовжуючи виклад теоретичних підходів, доцільно звернутися до наукової позиції О. В. Джафарової, яка обґрунтовує визначальну роль Національної поліції України як провідного суб'єкта здійснення превентивної діяльності. Дослідниця виходить із того, що превенція є не допоміжним, а базовим напрямом функціонування поліції, який відображає її публічно-сервісну природу та орієнтацію на захист прав і свобод людини. Авторка підкреслює, що превентивна діяльність за своєю правовою природою має системний і випереджувальний характер, оскільки спрямована на недопущення протиправних проявів ще до моменту їх фактичного вчинення. Важливим є її висновок про те, що превенція «вмонтована» в усі завдання і повноваження поліції та реалізується через відкриті, доступні й прозорі для суспільства поліцейські заходи, які поєднують правовий, організаційний та виховний вплив. Такий підхід дозволяє розглядати превентивну діяльність не лише як сукупність окремих заходів, а як цілісну функціональну модель поліцейської діяльності, що забезпечує стабільність публічних відносин і підвищує рівень довіри населення до поліції [7, с. 178].

У цьому ж теоретико-правовому контексті заслуговує на увагу позиція І.В. Беспалого, який акцентує увагу на адміністративно-правовому забезпеченні превентивної діяльності Національної поліції України як визначальній умові її ефективності. Учений обґрунтовує, що превенція повинна розглядатися не лише як функціональний напрям діяльності поліції, а як самостійний

об'єкт адміністративно-правового регулювання, що потребує чіткого нормативного визначення завдань, повноважень і процедур їх реалізації. І.В. Беспалий наголошує на наявності фрагментарності правового регулювання превентивної діяльності, що ускладнює єдине правозастосування та знижує результативність превентивних заходів. На його думку, систематизація адміністративно-правових норм, уніфікація механізмів реалізації превентивних повноважень і посилення процесуальних гарантій є необхідними передумовами формування ефективної, правомірної та стабільної моделі превентивної діяльності поліції, особливо в умовах воєнного стану та поствоєнної трансформації системи публічної безпеки [8, с. 176].

У розвиток наведених наукових підходів особливий інтерес становить концепція І. В. Іщенко, який у межах адміністративно-правового аналізу розкриває Національну поліцію України як системоутворюючого суб'єкта реалізації превентивної функції держави. Автор виходить із того, що превенція має загальнодержавне значення та реалізується через механізми публічної адміністрації, однак саме Національна поліція виконує провідну роль у її практичному втіленні завдяки нормативно закріпленим повноваженням, розгалуженій організаційній структурі та постійному контакту з населенням. І. В. Іщенко обґрунтовує, що превентивна функція не зводиться до сукупності окремих заходів, а є самостійним і наскрізним напрямом державної діяльності у сфері публічної безпеки, який інтегрується в усі основні напрями роботи поліції. Значну увагу дослідник приділяє адміністративно-правовому механізму реалізації превентивної функції, розглядаючи його як цілісну систему норм, принципів, суб'єктів та процедур, спрямованих на запобігання порушенням прав і свобод людини, забезпечення законності та стабільності суспільних відносин [9, с. 411].

Логічним продовженням зазначених теоретичних положень є прикладний вимір превентивної діяльності, який І. В. Іщенко аналізує на рівні територіальної громади. Учений доводить, що реалізація превентивної функції в локальному вимірі не обмежується виключно програмою «Поліцейський офіцер громади», а здійснюється як комплексна система дій поліцейських офіцерів громади та дільничних офіцерів поліції, врегульована нормами адміністративного права. Особливу увагу науковець приділяє інституційним і організаційним відмінностям статусу поліцейського офіцера громади, розширенню його функціо-

нальних повноважень, матеріально-технічному забезпеченню та підзвітності громаді. При цьому підкреслюється, що саме постійна присутність поліції в громаді, системна профілактика та орієнтація на локальні ризики створюють необхідні умови для підвищення ефективності превентивної діяльності та зміцнення довіри населення до поліції [10, с. 829].

У контексті пошуку дієвих шляхів підвищення ефективності превентивної діяльності органів поліції на особливу увагу заслуговує наукова позиція В. С. Сулацького, який розглядає адміністративно-правовий механізм превенції як системне поєднання напрямів реалізації, форм і методів правового впливу, спрямованих на упередження правопорушень. Автор обґрунтовує, що ефективність превентивної діяльності зумовлюється узгодженістю соціально-цілевих, організаційних і процедурних елементів механізму, а також здатністю його інструментів забезпечувати випереджальний вплив на криміногенні процеси [11, с. 142]. Поділяючи цю позицію, слід зазначити, що саме системність і адаптивність адміністративно-правового механізму є ключовими умовами результативної превенції в сучасних безпекових умовах.

Значний внесок у розвиток теорії превентивної діяльності поліції зроблено Д. В. Кіблик, Л. І. Хилько та О. Г. Шишкарьовою, які розглядають превенцію не як допоміжний напрям, а як концептуальну основу сучасної поліцейської діяльності. В умовах воєнного стану та підвищених безпекових загроз, на їхню думку, превентивні заходи набувають особливого значення, оскільки виступають інструментом стратегічного управління публічною безпекою, мінімізації соціальних і криміногенних ризиків, а також стабілізації суспільних відносин за умов обмежених ресурсів і зростання соціальної напруги [12, с. 334; 13, с. 18].

Поділяючи зазначений підхід, вважаємо, що в умовах воєнного стану ефективність превентивної діяльності поліції має оцінюватися не лише за кількісними показниками зниження правопорушень, а й за рівнем стійкості безпекового середовища та здатністю поліції впливати на першопричини криміногенних ризиків. Превенція повинна трансформуватися у ризик-орієнтовану модель, що поєднує аналітичні інструменти, постійну присутність поліції в громадах, міжвідомчу координацію та активну комунікацію з населенням. Саме такий підхід дозволяє забезпечити баланс між потребою оперативного реагування на загрози та

дотриманням прав і свобод людини, зберігаючи легітимність поліцейської діяльності в умовах воєнних і поствоєнних викликів.

Системне осмислення механізмів підвищення ефективності превентивної діяльності органів поліції актуалізує необхідність дослідження їх взаємодії з іншими суб'єктами сектору безпеки і оборони. У цьому контексті показовою є наукова позиція О. В. Крижановської, яка обґрунтовує, що в умовах воєнного стану саме інституційно організована взаємодія Національної поліції з силами безпеки та оборони формує основу підтримання правопорядку та стабілізації публічної безпеки. Авторка виходить із того, що збройна агресія змінює характер загроз і розширює спектр завдань поліції, унаслідок чого превентивна діяльність не може бути ефективною без координації, єдиних управлінських рішень, обміну інформацією та узгоджених процедур реагування. Такий підхід дозволяє розглядати превенцію як складову комплексної безпекової політики держави, де результативність поліцейських заходів визначається не лише локальними діями, а й рівнем міжвідомчої узгодженості та правової визначеності спільних дій [14, с. 404].

З огляду на це, ефективність превентивної діяльності органів поліції в умовах воєнного стану доцільно розглядати крізь призму інституційної інтеграції та узгодженості дій суб'єктів сектору безпеки і оборони. У такому контексті превенція виходить за межі класичної профілактики правопорушень і набуває ознак комплексного механізму підтримання публічної безпеки та правопорядку, зорієнтованого на випереджальне реагування на багаторівневі загрози. Це передбачає поєднання аналітичного прогнозування ризиків, міжвідомчого планування превентивних заходів, оперативного обміну інформацією та чіткого розмежування повноважень між суб'єктами безпеки з одночасним дотриманням принципів законності й пропорційності втручання.

Водночас міжвідомча інтеграція та інституційна узгодженість превентивної діяльності не вичерпують усього спектра чинників, що визначають її ефективність у сучасних умовах. Особливого значення набуває цільова спрямованість превентивних заходів на найбільш уразливі соціальні групи, насамперед дітей і молодь, які в умовах воєнного стану зазнають підвищеного рівня соціальних, психологічних та криміногенних ризиків. У цьому контексті науково обґрунтованою є позиція Л. Ю. Величко, яка розглядає превентивні заходи у сфері протидії дитячій зло-

чинності крізь призму вдосконалення механізмів правового регулювання як ключового чинника формування стійкого безпекового середовища та забезпечення належного захисту прав дитини в умовах реформування правоохоронної системи. Наголошується, що результативність такої превенції зумовлюється узгодженістю дій суб'єктів профілактики, стабільністю управлінських рішень, а також наявністю ефективних інструментів координації та моніторингу у сфері захисту прав дитини [15, с. 35].

Розвиваючи зазначений підхід, А. І. Берендєва акцентує увагу на специфіці профілактичної діяльності Національної поліції в закладах освіти, підкреслюючи її комплексний і багатоаспектний характер. Дослідниця обґрунтовує необхідність поєднання правових, виховних і комунікативних заходів як основи ефективної превенції в освітньому середовищі, особливо в умовах воєнного стану, коли ризики девіантної поведінки та насильницьких проявів серед дітей істотно зростають [16, с. 681]. Такий підхід дозволяє розглядати превентивну діяльність у сфері освіти як самостійний і стратегічно важливий напрям поліцейської превенції, орієнтований не лише на реагування, а й на формування безпечного та правосвідомого середовища.

Окреслені підходи до цільової спрямованості превентивної діяльності щодо дітей і молоді доцільно доповнити інституційним виміром, що формується через упровадження спеціалізованих моделей безпеки в освітньому середовищі. У наукових джерелах обґрунтовується, що створення Служби освітньої безпеки як постійно діючого елемента в закладах освіти забезпечує раннє виявлення ризиків порушення прав дитини, своєчасне реагування на булінг, насильство та інші загрози, а також формує стійкий превентивний механізм захисту в умовах воєнного стану. Така модель ґрунтується на міжвідомчій координації правоохоронних, освітніх і соціальних інституцій та відповідає міжнародним стандартам *child-friendly justice* [17, с. 70].

Водночас наголошується, що ефективність ювенальної превенції має оцінюватися за комплексними індикаторами, які поєднують правові, соціальні та психологічні критерії, а не лише за кількісними показниками реагування. Орієнтація на запобігання повторній віктимізації та довгострокову стабілізацію безпекового середовища для дітей визначається як ключовий напрям удосконалення превентивної політики в кризових і посткризових умовах [18, с. 75].

У розвиток наведених наукових підходів доцільно зауважити, що ефективність превентивної діяльності органів поліції у сфері захисту дітей в умовах воєнного стану зумовлюється комплексним поєднанням чіткого правового регулювання, міжвідомчої інтеграції та орієнтації на превентивні заходи попереджувального характеру. Вирішального значення набуває інституціоналізація взаємодії поліції з закладами освіти, соціальними службами та територіальними громадами, що створює передумови для трансформації превенції з реактивного інструменту реагування на правопорушення у стійкий, системний механізм забезпечення безпеки, правопорядку та належного захисту прав дитини.

Подальший теоретико-правовий аналіз превентивної діяльності органів поліції передбачає звернення до її принципових засад, змісту повноважень та механізмів їх реалізації. У цьому контексті О. І. Назарук і М. В. Конопська обґрунтовують, що превентивна діяльність Національної поліції має самостійний правовий характер і базується на системі принципів, які забезпечують її відмежування від репресивних форм державного впливу. Автори наголошують, що дотримання принципів законності, пропорційності та превентивної доцільності є визначальною умовою ефективності поліцейської превенції, особливо в умовах дії воєнного стану, коли межі допустимого втручання держави у сферу прав і свобод істотно розширюються [19, с. 303].

Розвиток зазначених положень простежується у дослідженні О. Р. Сокола, який акцентує увагу на необхідності чіткого нормативного окреслення повноважень поліції щодо здійснення превентивних заходів. Здійснений автором порівняльний аналіз свідчить, що ефективна превенція можлива лише за умови правової визначеності процедур і меж застосування поліцейських повноважень, що набуває особливого значення в умовах воєнного стану та підвищених ризиків зловживання владними інструментами [20, с. 309].

У компаративно-правовому вимірі проблему стратегічної превенції розкриває В. С. Мащенко, яка обґрунтовує доцільність імплементації зарубіжних моделей поліцейського адміністративного нагляду як довгострокового інструменту попередження правопорушень. При цьому наголошується, що адаптація таких моделей до національної правової системи має здійснюватися з урахуванням особливостей воєнного стану, необхідності забезпечення належних правових гарантій та інституційної узгодженості превентивних механізмів [21].

Практичний аспект результативності превентивної діяльності знаходить відображення у позиції О. Бочкового, який акцентує увагу на проблемах оцінювання ефективності діяльності підрозділів превенції в умовах воєнного стану. Обґрунтовується, що суто кількісні показники не здатні повною мірою відобразити реальний вплив превентивних заходів на стан публічної безпеки, у зв'язку з чим доцільним є застосування комплексної системи критеріїв, зорієнтованої на рівень стабільності безпекового середовища, ступінь довіри населення до поліції та її спроможність запобігати повторюваності правопорушень [22, с. 34].

Узагальнення наведених підходів дає підстави стверджувати, що ефективність превентивної діяльності органів поліції в умовах воєнного стану зумовлюється поєднанням чіткого правового регулювання, принципової визначеності повноважень, адаптації перевірених міжнародних практик і запровадження сучасних моделей оцінювання результативності превенції. Саме така інтегрована модель створює умови для забезпечення стійкого правопорядку та збереження легітимності поліцейської діяльності в умовах воєнних і поствоєнних трансформацій.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що превентивна діяльність органів поліції України в умовах воєнного стану зазнала суттєвої трансформації, характеризуючись системністю, багаторівневістю та стратегічною спрямованістю. Превенція вийшла за межі класичної профілактики правопорушень і фактично перетворилася на ключовий інструмент забезпечення публічної безпеки, соціальної стабільності та правопорядку в умовах підвищених безпекових ризиків. Аналіз емпіричних даних і наукових підходів дозволяє дійти висновку, що ефективність превентивної діяльності поліції

визначається не окремими заходами, а ступенем інтегрованості правових, організаційних, управлінських і аналітичних механізмів. Вирішального значення набувають постійна присутність поліції у територіальних громадах, розвиток інфраструктури доступності поліцейських послуг, упровадження ризик-орієнтованих моделей управління публічною безпекою, а також інституціоналізована міжвідомча взаємодія з суб'єктами сектору безпеки і оборони.

Водночас встановлено, що фрагментарність нормативного регулювання, відсутність уніфікованих стандартів оцінювання результативності превенції та переважання кількісних показників знижують управлінську керованість превентивної діяльності та створюють ризики її формалізації. У зв'язку з цим доцільним є розроблення єдиної концепції превентивної діяльності Національної поліції України для умов воєнного стану та поствоєнного відновлення, яка б поєднувала правові засади, принципи пропорційності та адаптивності, а також сучасні аналітичні інструменти прогнозування загроз.

Обґрунтованим є також удосконалення механізмів правового регулювання превентивних повноважень поліції шляхом їх систематизації, чіткого визначення процедур і меж допустимого втручання, а також запровадження комплексних критеріїв оцінювання ефективності, зорієнтованих на стійкість безпекового середовища, рівень довіри населення та запобігання повторюваності правопорушень. Особливої уваги потребує подальший розвиток спеціалізованих напрямів превентивної діяльності, зокрема у сфері захисту дітей та забезпечення безпеки освітнього середовища, що доцільно розглядати як довгостроковий стратегічний чинник зміцнення публічної безпеки та суспільної стабільності.

Список літератури:

1. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2022 році. URL: https://npu.gov.ua/static-objects/npu/sites/1/НПУ%20за%202022%20рік_.pdf
2. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2023 році. URL: https://npu.gov.ua/static-objects/npu/sites/1/Docs/Dialnist/Richni_zvity/zvit_NPU_2023.pdf
3. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2024 році. URL: https://npu.gov.ua/static-objects/npu/sites/1/planu2024/Zvit_pf_2024.pdf
4. Щонайменше 2 дитини щодня стають жертвами булінгу у закладах освіти. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/bulling-in-schools-2025-10>
5. Кубаєнко А., Ульянов О., Крижановська О. Превентивна діяльність підрозділів Національної поліції України : навчально-методичний посібник Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса : Юридична література, 2024. 128 с.
6. Іванов А. О. Превентивна діяльність органів поліції: реалії та виклики в умовах воєнного стану. *Право і безпека*. 2022. № 4 (87). С. 135–144.

7. Джафарова О. В. Національна поліція України як провідний суб'єкт здійснення превентивної діяльності. *Шлях успіху і перспективи розвитку (до 26 річниці заснування Харківського національного університету внутрішніх справ)*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 листоп. 2020 р.) / редкол.: Д. В. Швець (голова), О. М. Бандурка, С. М. Гусаров та ін. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. С. 176–178.
8. Беспалий І. В. Адміністративно-правове забезпечення превентивної діяльності Національної поліції України: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2024. 204 с.
9. Іщенко І. В. Національна поліція як суб'єкт реалізації превентивної функції держави: адміністративно-правовий аспект : дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2024. 497 с.
10. Іщенко І. В. Превентивна діяльність Національної поліції в територіальній об'єднаній громаді. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 828–830.
11. Сулацький В. С. Адміністративно-правовий механізм превентивної діяльності Національної поліції України : дис. докт. філос. : НАВС, 2022. 219 с.
12. Кіблик Д. В. Місце і роль підрозділів превентивної діяльності в системі органів Національної поліції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2024. Вип. 86. Ч. 3. С. 330–335.
13. Кіблик Д. В., Хилько Л. І., Шишкарьова О. Г. Превентивна діяльність поліції: теорія та практика формування безпекового середовища. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2025. № 3. С. 15–20.
14. Крижановська О. В. Взаємодія Національної поліції з силами безпеки та оборони як основа правопорядку в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. №7. С. 401–405.
15. Величко Л. Ю. Механізми правового регулювання превентивних заходів щодо дитячої злочинності в умовах реформування правоохоронної системи. *Публічне адміністрування та національна безпека*. 2025. № 3. С. 30–37.
16. Берендєєва А. І. Профілактична діяльність Національної поліції в закладах освіти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 679–682.
17. Крижановська О. Служба освітньої безпеки як інституційна модель забезпечення прав дитини в умовах воєнного стану: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Захист прав дитини в умовах військової агресії» (м. Одеса, 27 червня 2025 р.). Одеса: ОДУВС, 2025. С. 70–72.
18. Кубаєнко А. В. Ювенальна превенція в умовах воєнного стану: індикатори ефективності захисту прав дитини та напрями вдосконалення. *Захист прав дитини в умовах військової агресії*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 27 червня 2025 р.). Одеса : ОДУВС, 2025. С. 73–75.
19. Назарук О. І., Конопська М. В. Правовий зміст та принципи превентивної діяльності Національної поліції. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 06. Ч. 3. С. 299–303.
20. Сокол О. Р. Порівняльний аналіз повноважень поліції щодо здійснення превентивних заходів. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2025. Вип. 46. С. 306–310.
21. Мащенко В. С. Теоретико-правові засади імплементації зарубіжних моделей поліцейського адміністративного нагляду як стратегічного превентивного механізму: компаративний дискурс та вектори адаптації в національну правову систему України. *Український політико-правовий дискурс*. 2025. Вип. 10. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15233863>
22. Бочковий О. Оцінка ефективності діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану. *Організаційно-правове забезпечення функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану* : матеріали Всеукр. кругл. столу (м. Дніпро, 3 черв. 2022 р.). Дніпро : ДДУВС, 2022. С. 33–35

Kubaienko A. V. PREVENTIVE ACTIVITIES OF POLICE AUTHORITIES: CONTEMPORARY CHALLENGES AND MECHANISMS FOR ENHANCING EFFECTIVENESS

The article provides a comprehensive scholarly and legal analysis of the preventive activities of the police authorities of Ukraine under martial law as a key instrument for ensuring public security, law and order, and social stability. It substantiates that the transformation of the security environment caused by martial law, internal population displacement, increased social tension, and the emergence of atypical threats significantly changes the content, forms, and priorities of police preventive activities, shaping heightened requirements for their adaptability, systemic coherence, and legal certainty.

Based on an analysis of the annual reports of the National Police of Ukraine for 2022–2024, the main trends in the development of preventive activities are identified, including the strengthening of the community-

oriented policing model, the expansion of the infrastructure of police stations, the introduction of digital and analytical risk management tools, and the institutionalization of interagency cooperation in the field of public security. It is demonstrated that the effectiveness of prevention under wartime conditions is determined not by isolated measures, but by the integration of legal, organizational, managerial, and analytical mechanisms at both national and local levels.

Special attention is devoted to the theoretical and legal conceptualization of the preventive function of the police, the analysis of its principles, powers, and implementation models, as well as to the evaluation of scholarly approaches to legal regulation, strategic prevention, and criteria of effectiveness. The expediency of shifting from predominantly quantitative performance indicators to comprehensive metrics focused on the resilience of the security environment, the level of public trust, and the prevention of repeat offenses is substantiated.

The article formulates original conclusions and proposals aimed at improving the preventive activities of the National Police of Ukraine under martial law and in the post-war recovery period, in particular through the development of a unified prevention concept, the systematization of regulatory frameworks, and the advancement of specialized preventive directions as a long-term strategic factor in ensuring the stability of public security.

Key words: *preventive activity, National Police, martial law, public security, crime prevention, interagency cooperation, risk-oriented approach, effectiveness of police activity.*

Дата першого надходження статті до видання: 10.12.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 26.12.2025

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.12.2025